

راهکارهای بهبود مقررات گذاری و نقش آن در توسعه بازار بورس

مؤلف

شایسته حبیبی قبادیان

انتشارات قانون یار

۱۳۹۷

سرشناسه	: حبیبی قبادیان، نشاط، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: راهکارهای بهبود مقررات گذاری و نقش آن در توسعه بازار بورس /مولف نشاط حبیبی قبادیان.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۶ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۵-۳۵-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: بورس - قوانین و مقررات - ایران
موضوع	: Stock exchanges -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: بازرگانی - ایران - مقررات گذاری
موضوع	: Trade regulation -- Iran
رده بندی کنگ	: ۱۳۹۷ ح ۲/۲، ۹۶۲/۲ KMH
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵۰۹۲۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۰۴۱۲

انتشارات قانون یار

راهکارهای بهبود مقررات گذاری و نقش آن در توسعه بازار بورس

تألیف: نشاط حبیبی قبادیان

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۳۹۷

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۵-۳۵-۲

مرکز پخش قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، خیابان روانمهر

پلاک ۱۵۲، طبقه سوم (انتشارات قانون یار) ۶۶۹۷۹۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

۷.....	پیشگفتار
۱۳.....	بخش اول
۱۳.....	شناسایی مفاهیم
۵۵.....	بخش دوم
۵۵.....	توسعه بازار از مجرای ات گذاری در بورس
۱۰۱.....	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار

لزوم تنظیم بازار بورس از بدو تاسیس بازارهای بورس مطرح بوده است. اما شیوع و توسعه آن به چند دهه اخیر بازگشته و همراه با ظهور و توسعه مفهوم دولت تنظیمی بوده است. در عین حال تجربیات این مدت نشان داده که دخالت بیش از حد، به مانند عدم دخالت مشکلاتی را ایجاد می نماید. لذا امروزه لزوم تنظیم بازار بورس، امری است پذیرفته شده و اختلافات تنها به نحوه تنظیم محدود شده آن باز می گردد. براین اساس چالش اساسی این تحقیق عبارت است از بررسی مفهوم مقررات گذاری و چهار چوب آن به طور خاص، در خصوص بازار بورس، بررسی علل لزوم تنظیم بازار بورس و تاثیر فعالیتهای تنظیمی بر کارایی آن. در انتهای تحقیق هم مشخص خواهد شد که عواملی همچون شکست بازار توجیه کننده لزوم دخالت دولت و تنظیم بازار بورس می باشد و در عین حال وجوب مقررات بیش از حد می تواند منجر به کاهش کارایی بازار بورس گردد. همچنین استفاده مناسب از چارچوب مقررات گذاری موجب افزایش کارایی بازار می شود. مقررات گذاری فرآیندی است که در آن دولت فعالیت خاصی را برای افراد و بنگاه ها مجاز یا غیرمجاز می سازد. در ایران شورای عالی بورس وظیفه مقررات گذاری را برعهده دارد. سازمان های مقررات گذار تاثیر عمده بر افزایش کارایی بازار دارند اما در ایران نهادهای مقررات گذار مستقل عمل نکرده و از اقتصاد دستورالعملیت می کنند و همین مسئله مشکلاتی را برای فعالان بازار ایجاد کرده و از رشد بازار جلوگیری نموده است اما مقررات گذاری پس از بحث خصوصی سازی جایگاه بهتری یافته و اگر شورای عالی بورس از استقلال بیشتری برخوردار گردد و جریان آزاد و سریع اطلاعات را در بورس تامین نماید حتما در بازار شاهد رشد بیشتری خواهیم بود.

در بیان مسئله این کتاب باید گفت تنظیم بازار به یکی از وظایف اساسی دولت در این چند سال اخیر تبدیل شده است. هر چند در دهه های ۶۰ و ۷۰ دولت خود را مسئول کنترل و ایجاد ثبات در بازار می دانست اما به دلیل وضعیت خاص آن دوره و دولتی بودن بخش عمده ای از اقتصاد ایجاد تعادل در بازار با نگرش های غیربازاری انجام می شد. بر همین اساس نیز به طور دستوری، بازار کالایی را تثبیت یا تغییر می دادند. اما از آغاز برنامه سوم و تغییر نگرش دولتمردان به تنظیم بازار ابزارهای کنترل بازار نیز تغییر کرد. به طوری که به جای اتخاذ سیاست های دستوری و اعمال آمرانه تغییر در بازار، سیاست های بازاری و ابزارهای رایج در اقتصاد استفاده شد. برادر نظام تعرفه ای، کاهش دخالت در بازار، اتخاذ سیاست های حمایتی همگی حاکی از آن بود که دولت خواسته یا ناخواسته مایل نیست به طور مستقیم در بازار حضور داشته باشد و می خواهد ارزش های متداول به کنترل بازار بپردازد. به طور کلی می توان گفت که مقررات گذاری عبارت است از کلیه قوانین و قواعدی که به منظور پیشگیری از فعالیت های ناشی از انحصار و یا تخریب پیامدهای یک فعالیت بر سایر فعالین بازار یا مشترکین، توسط دولت و یا یک نهاد مستقل وضع شده است. در این تحقیق، منظور از مقررات گذاری، وضع قوانینی است که توسط دولت یا نهادهای تنظیم مقررات (ناظران اقتصادی)^۱ در مورد فعالیت های مربوط به بازارها و به منظور دستیابی به اهداف اقتصادی - اجتماعی صورت گرفته و به اجرا در می آیند.^۲ تنظیم هر گونه قواعد و مقرراتی که به نحوی با بازار بورس در ارتباط است نیاز به توجه به واقعیت های بازار به صورت کلی و واقعیت های بازار بورس به طور خاص دارد. بررسی عملکرد بورس اوراق بهادار (بازار ثانویه) نیز نشان می

^۱ - Regulatory Agency (Economic Regulators)

^۲ - Hertog, Johan en (1999) General Theories of Regulation, Economic Institute, Utrecht University, p223

دهد که بازار سرمایه در عمل، جایگاه واقعی و شایسته خود را در اقتصاد ملی ایران به دست نیاورده است. مشکلات و کاستی های بازار اوراق بهادار در بعد قانون گذاری به شرح ذیل می باشند. یکی از بزرگترین کاستی های بازارهای اوراق بهادار کشور که در نگاه اول جلب نظر می کند، عدم وجود قوانین و مقررات جامع بازارهای مالی و به خصوص بازار سرمایه است. قوانین که عداوت و نظم بازارها را تضمین کنند به نحوی که پس انداز کنندگان کوچک و سرمایه گذاران بزرگ بتوانند با خیال راحت فعالیت نمایند. این قوانین که وظیفه نظارت و کنترل، نه دخالت، تنظیم و فعالیت بازارهای مالی و به خصوص بازارهای سرمایه را بر عهده دارند، عبارتند از: قانون اوراق بهادار، قانون (بورس بهادار) قانون (اختیارات معاملات و معاملات آتی) قانون (بازارهای خارج از بورس) قانون (شرکت ها و بانک های سرمایه گذاری) قانون (مشاوران سرمایه گذار) قانون (شرکت حمایت از سرمایه گذاران اوراق بهادار) قانون (شرکت های امین و شرکت های رتبه دهنده اوراق بهادار) و غیره^۱... این قوانین علاوه بر نقص هایی که در بردارند، ناهماهنگ هم هستند و نه تنها موجب عدم هماهنگی بین بازار اولیه و بازار ثانویه شده اند بلکه بین مراجع تایید کننده عرضه اوراق بهادار هم ناهماهنگی ایجاد کرده اند.

مشکلات کنترل حساب سرمایه تراز پرداخت ها، نوسان و چند ترخی بودن ارز و بسته بودن بازارهای اوراق بهادار روی سرمایه گذاری خارجی از کاستی های دیگر بازار اوراق بهادار

^۱ - در حال حاضر قوانین موجود در زمینه بازار سرمایه خصوصا قوانین بازار اولیه، نارسا و ناکافی هستند، هم اکنون مهم

ترین قوانین مربوط به بازار سرمایه عبارتند از:

الف) بخشی از قانون تجارت

ب) قانون تاسیس بورس اوراق بهادار تهران

ج) قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت

هستند و این امر به دلیل عدم به کارگیری قوانین لازم برای جذب سرمایه گذاری های خارجی، ایجاد امنیت برای سرمایه گذاران خارجی و امکان معامله اوراق بهادار سایر کشورها در بورس اوراق بهادار، کاستی دیگر بازار اوراق بهادار کشور است. در عین حال قوانین مالیاتی در رابطه با اوراق بهادار نیز دارای نارسایی هایی هستند. در نتیجه محل اصلی تمرکز این تحقیق بررسی نقش مقررات گذاری و نهاد مقررات گذار در تنظیم بازار بورس و رهایی از مشکلات قانونی گفته شده می باشد.

(ب) سوالات این اثر علمی سوالات اصلی .

- ۱- مقررات گذاری چیست و نقش آن در تنظیم بازارهای مالی چه می باشد؟
- ۲- تاثیر سیاست های مقررات گذاری در بازار بورس ایران چه بوده است؟

سوالات فرعی:

- ۱- چه رابطه ای میان مقررات گذاری و توسعه بازار بورس وجود دارد؟
- ۲- جایگاه نهادهای مقررات گذار در حقوق ایران چیست

(ج) فرضیات

- ۱- مقررات گذاری فرایندی است که در آن دولت فعالیت های خاصی را برای افراد و بنگاه ها، مجاز یا غیرمجاز می سازد و کنترل این فعالیت ها را خود به دست گرفته و یا به دست سازمان های مقررات گذار می سپارد، هدف از مقررات گذاری اقتصادی اصلاح عدم تعادل های موجود در بازار می باشد.

۲- سازمان های مقررات گذار با توجه به تخصصی بودن و تماس نزدیک آنها به بازار و فعالان اقتصادی و متخصصین، تاثیری عمده بر افزایش کارایی این بازارها و از جمله آنها بازار بورس اوراق بهادار بازی می کنند.

۳- مقررات گذاری با توجه به سرعت بیشتر و قابلیت انعطاف آن بیشتر آن نسبت به قانون گذاری از آن سو و تصویب آن توسط نهادی (تا حد زیادی) مستقل، از جمله عوامل تاثیرگذار بر توسعه کم و کیفی بازارهای بورس می باشد.

۴- مقررات گذار در میان های اخیر جایگاه خود را در حقوق کشورمان یافته و پس از مطرح شدن بحث خصوصی سازی و کاهش دخالت های دولت در اقتصاد، نقشی بارزتر نیز پیدا نموده، اما همچنان نهادهای مقررات گذار با دخالت های بخش دولتی و شبه دولتی مواجه هستند.

(د) اهداف تحقیق

- ۱- بررسی جایگاه نهادهای مقررات گذار در حقوق ایران.
- ۲- تاثیر مقررات گذاری بر بازارهای بورس
- ۳- کاهش راهکارهایی برای بهبود چارچوب مقررات گذاری بازار بورس ایران.